

Чеське кіно, яке довгий час знаходилося в тіні, подарувало щасливу зустріч - "Колю" Яна Зверака.

Чех відомий на весь світ своєю спритністю, яка втілена в образі національного героя - бравого солдата Швейка.

Подібне швейківське, бомжово-богемне життя та переживання творчої людини (історія відбувається 1988 року) закладене в основу фільму "Коля". Шарманний і впертий, приблизно п'ятидесятилітнього віку музикант Францішек Лойка, який колись із-за якихось моральних чи політичних незгод втрачає посаду віолончеліста в чеській філармонії, тепер працює музикантом на похоронах, щоб заробити собі на життя.

Лойка гнучко лавірує між різного роду аферами, намагається бути незалежним від будь-якої політичної системи, але наштовхується на небезпечний риф людського буття, так звану гавань подружжя. Бідний, але вільний тулиться він у празькому старому граді в припадній квартирі над дахом, за вікнами якої воркочуть голуби; там турбували його хіба що надокучливі зауваження господині дому, яка в річницю окупації вивішувала з вікна радянський прапор. Чехи, як відомо, до росіян неприязно ставилися. Прототипом Лойки став Зденек Зверак - відомий актор, письменник, драматург і сценарист, дуже празька і популярна у Празі особа, - комедіант, який, зрозуміло, написав цю роль з себе. Його Лойка хоч і лає закликати демонструвати прапор, все ж і Зденек Зверак, як і більшість його земляків, так само флексибельно вимушений був пристосовуватися до умов

радянської влади: фільм "Коля" подобається, безумовно, і через певну ностальгію за домашнім теплом того часу.

Коли війська "дружнього сусіда" 1968 року вступили до Праги, два відомі режисери чеської "нової хвилі" Мілош Форман та Іван Пасер опинилися в США. Третій - Юрій Менцель (1967 року його фільм став першим чеським фільмом, що виграв Оскара) влаштувався і зміг далі працювати вдома. В його фільмах (наприклад, у картині "Вітчизна, солодка Вітчизна", яка 1986 року була номінована на Оскар) майже завжди брав участь як сценарист і актор Зденек Зверак. Коли ж "советщина" потерпіла крах, він взявся допомогти одному режисеру-новачку - своєму сину Яну Звераку.

Разом вони зробили Яновий перший фільм "Народна школа", який 1991 року виявився одним з п'яти оскарівських фаворитів серед кращих іноземних фільмів і здобув повагу у західних інвесторів. А їхня друга спільна робота ("Коля") фактично виграла цей приз.

Звичайно, "Коля" зображає бродяче життя тільки із замилюванням, щоб потім все з ніг на голову поставити: зростаючі борги спонукають Лойку прийняти непристойну пропозицію. За пару тисяч гонорару він одружується з молододу росіяночку, допомігши їй таким чином отримати чеський паспорт. Невдовзі, звичайно ж, жінка втекла до свого коханця у Західну Німеччину, а Лойка залишився, не знаючи, не гадаючи, з її п'ятилітнім сином Колею.

Так, ніби й ненадовго, а практично на невизначений

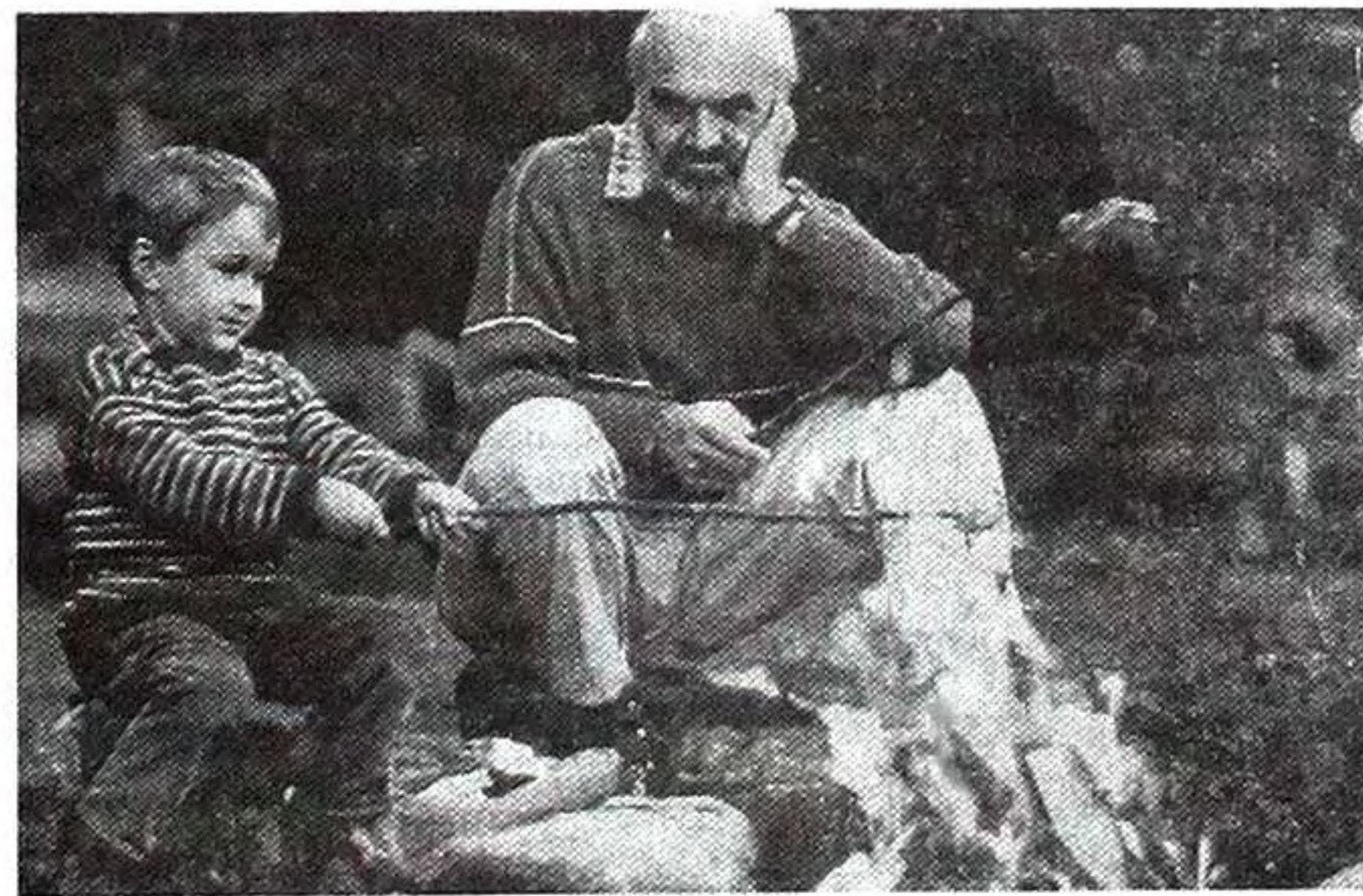
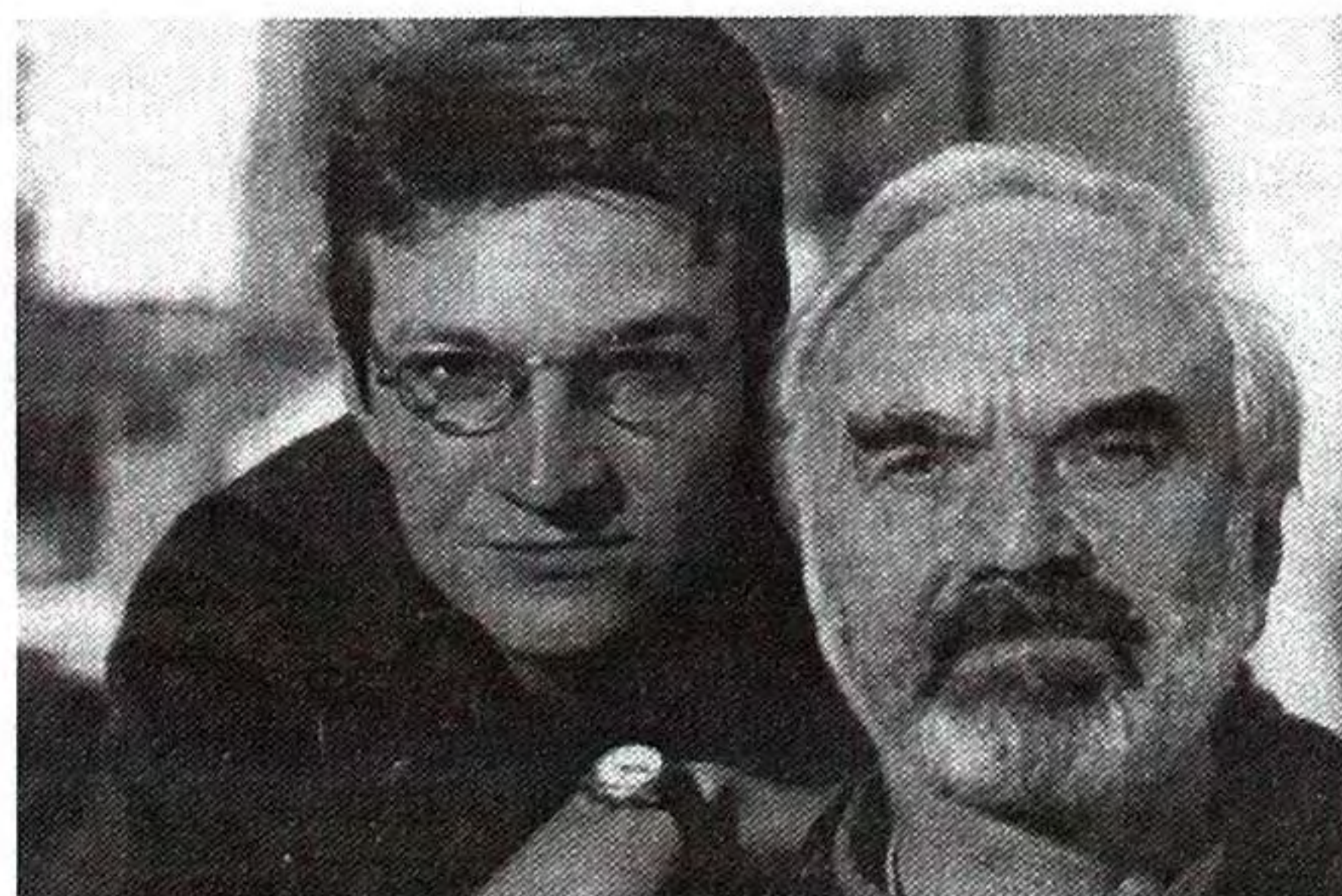
строк, у його ліжку опинився ворог у вигляді безмовного, з великими очима, схвильованого, здивованого малюка (Андрій Халимон). Для публіки немає ніякої несподіванки у початку цієї душевної історії такого різновиду, яка раніше епізодично й симпатично вишикала на екранах, окрім того яка близька до творчої манери Юрія Менцеля. Її ж визвольний, миролюбний кінець спричинений крахом східного блоку. Так переходить мале у велике, індивідуальне в суспільне... Жодного дива немає в тому, що розповсюдження "Колі" на Заході взяв на себе концерн Walt Disney.

"Коля" - щасливий виграш, але ще не порятунок для чеського кіно. Після перевороту в колишньому східному блоці усі гарні дотаційні культури залишилися без підтримки, тому великому наступу Голлівуду майже нічого не протиставлено. Це "майже нічого" - у Празі на устах: численній кількості імпортованих хітів з року в рік можна було протиставити лише декілька місцевих картин, бо їх мова - чеська. Четверо з них належать Яну Звераку. Земля е такою маленькою, що витрати на фільм відчутні. Але без допомоги держави і державного телебачення не піде нічого.

Розбещений успіхом Зверак, який в минулі роки знімав як найдорожчі, так і найдешевші чеські фільми, знайшов фінансування для "Колі" в Англії та Франції - і, не дивлячись на те, що чех неохоче ділиться власністю, його наступний фільм вийде англійською мовою.

*"Der Spiegel", 29/1997.
З німецької переклала
Олена Нестерак*

Режисер фільму "Коля" Ян Зверак разом із батьком - виконавцем головної чоловічої ролі - Зденеком Звераком.

Кадр із фільму "Коля". Чехія.